

Den Haag

Buurtberaad herinrichting Bomenbuurt

Achtergrondinformatie

Operatie
Bomenbuurt
Verbeter je wijk

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Hoofdstuk 1. Wie, wat, waarom en waar?	6
Hoofdstuk 2. Ruimtevragers en doelstellingen	10
Hoofdstuk 3. Geen participatie, wel belangrijk	16
Bijlage 1	19
Bijlage 2	21

Voorwoord

Beste deelnemer,

Je ontvangt dit informatieboekje omdat je deelneemt aan het buurtberaad over de herinrichting van de Bomenbuurt. In het buurtberaad ga je samen met andere buurtbewoners nadenken over de Bomenbuurt van de toekomst. Jouw inbreng, samen met die van andere buurtbewoners, is onmisbaar bij het herinrichten van de wijk. Daarom wil ik je namens de gemeente en al je buurtgenoten bedanken voor je bereidheid om tijd vrij te maken om in het buurtberaad aan de slag te gaan.

De riolering in de Bomenbuurt is aan vervanging toe. Dat betekent dat we veel straten moeten openbreken. Toen we dit als gemeente aankondigden, trokken veel buurtbewoners aan de bel. Was het vervangen van de riolering niet een uitgelezen kans om ook andere wensen te realiseren? Uiteindelijk is hier Operatie Bomenbuurt uit ontstaan, waarvan het buurtberaad een belangrijk onderdeel is.

In het buurtberaad gaan jullie nadenken over de herinrichting van de Bomenbuurt. Om precies te zijn gaat het om 29 straten en 4 pleinen. Een hele klus! Hoe zorgen we voor een kindvriendelijke wijk? Waar moet meer groen komen? Hoe gaan we om met het verkeer? Dit zijn maar enkele voorbeelden van vragen die beantwoord moeten worden.

De gesprekken zullen niet altijd makkelijk zijn. De ruimte is schaars en iedereen heeft zijn eigen wensen en ideeën. Maar onthoud: ideeën kunnen beter worden door ze met elkaar verder te brengen. Ik wil je daarom vragen om open het gesprek aan te gaan, goed te luisteren naar de ander en begrip te hebben voor standpunten die je niet deelt. Samen zijn én maken jullie de Bomenbuurt. En samen kunnen jullie zorgen voor een leefbare Bomenbuurt in de toekomst.

De Bomenbuurt is nu al een fijne buurt waar veel bewoners met veel plezier wonen. Ik weet zeker dat we de buurt met elkaar nog beter kunnen maken. Zodat het ook de komende tientallen jaren prettig wonen is in de Bomenbuurt.

In dit informatieboekje vind je allerlei informatie die belangrijk is voor de herinrichting van de Bomenbuurt en van waarde kan zijn bij de voorbereiding van de bijeenkomsten van het buurtberaad. Ik wens je veel wijsheid en plezier bij je deelname.

Met vriendelijke groet,

Robert Barker

Wethouder Buitenruimte, Dierenwelzijn en Milieu

Gemeente Den Haag

Samenvatting

De gemeente Den Haag wil samen met inwoners van de Bomenbuurt de wijk vernieuwen. De riolering moet vervangen worden en dat is een goed moment om ook de rest van de buurt aan te pakken. Het gaat om 29 straten en 4 pleinen. De gemeente investeert €26 miljoen in de buurt, waarvan €12 miljoen beschikbaar is voor de herinrichting.

Via het buurtberaad geven de inwoners advies aan de gemeenteraad. In de Bomenbuurt is de ruimte op sommige plaatsen beperkt en op andere plekken is er juist veel ruimte. Dat betekent dat de deelnemers aan het beraad keuzes dienen te maken over wat zij belangrijk vinden. Denk aan meer groen, speelplaatsen of parkeerplaatsen.

Samen werken de deelnemers van het beraad toe naar een Programma van Eisen op wijkniveau. Daarin staat welke basisonderdelen en prioriteiten de buurt het belangrijkste vindt voor het opknappen van de hele wijk.

Het Bomenbuurtberaad stelt een zogenaamd 'zwaarwegend advies' op voor de gemeente Den Haag. Dit betekent dat de gemeente in uiterste gevallen van het advies afwijkt om juridische, financiële of praktische redenen. Formeel neemt de gemeenteraad de uiteindelijke beslissing, maar de stem van de buurt krijgt hierbij dus een zeer belangrijke plek.

Na vaststelling van het Programma van Eisen volgt vanaf medio 2025 eerst een voorlopig en vervolgens een definitief ontwerp voor de vernieuwing van de straten en pleinen. Ook hiervoor wordt de buurt via een straatanaakp nauw betrokken. Dat proces neemt nog zo'n 1,5 tot 2 jaar tijd in beslag. Na oplevering van de definitieve ontwerpen kan gestart worden met de rioolvervanging. De Fahrenheitstraat en delen van de Thomsonlaan vormen belangrijke winkelgebieden. De gemeente zal voorafgaand aan de werkzaamheden met de 125 ondernemers die verenigd zijn in Bedrijveninvesteringszone (BIZ)-organisaties afspraken maken voor beperking van de overlast.

Een aantal beleidsstukken is van invloed op de herinrichting, bijvoorbeeld het Coalitieakkoord, de Agenda Ruimte voor de Stad en de Kadernota Openbare Ruimte. Ook de Visie op de Herinrichting die is opgesteld met de bewoners is van belang. Belangrijke thema's in deze stukken zijn vergroening, klimaat en mobiliteit.

Meer bomen en groen zijn nodig voor schaduw, om regenwater op te nemen en om hitte tegen te gaan. Ook helpt het bij verbetering van de luchtkwaliteit. Om het verkeer te verduurzamen en verkeersveiligheid te verbeteren, is het belangrijk dat er meer ruimte komt voor openbaar vervoer, fietsen en bijvoorbeeld deelscooters of deelbakfietsen. Er zijn laadpalen nodig voor elektrische auto's. Bij schoolzones is het belangrijk dat de verkeersveiligheid op orde is. Ook dient in het buurtberaad aandacht te zijn voor speelplaatsen voor de jongste inwoners en de oudere jeugd.

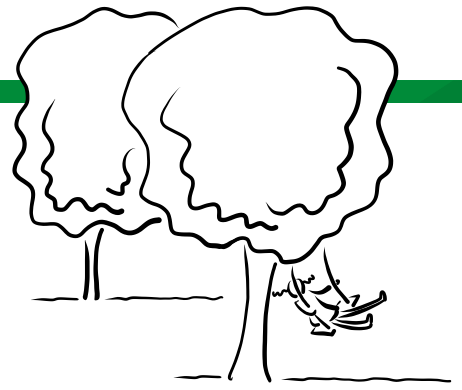
Er zijn ook onderwerpen die wel belangrijk zijn voor de keuzes bij de herinrichting, maar waar het buurtbe-
raad geen advies over uitbrengt. Zo heeft de riolering invloed op wat wel en niet mogelijk is. De wijk heeft
ondergrondse afvalcontainers, die tijdens de herinrichting mogelijk tijdelijk verplaatst zullen worden. Voor
verwarming van de huizen zijn in de Bomenbuurt hybride warmtepompen het meest geschikt, zo blijkt uit
onderzoek van de gemeente.

Bij de herinrichting van de wijk wordt doorgaans gebruik gemaakt van standaard openbare verlichting.
Daar waar historische Berlage-lichtmasten staan, blijven die behouden. De Bomenbuurt bevat straten
en pleinen die onder beschermd stadsgezicht vallen, wat betekent dat hun unieke karakter behouden en
versterkt moet worden. De Bomenbuurt is bovendien een zogenoemde Berlagebuurt met cultuurhistorische
waarde.

Het is belangrijk dat de wijk toegankelijk is voor iedereen, inclusief mensen met een beperking. De richt-
lijnen daarvoor krijgen een plek in de uiteindelijke ontwerpen.

Hoofdstuk 1.

Wie, wat, waarom en waar?

De gemeente Den Haag wil samen met een buurtberaad keuzes maken over de herinrichting van de Bomenbuurt. In een buurtberaad helpen bewoners de gemeente bij complexe besluiten. Een buurtberaad laat zien hoe mensen met verschillende standpunten tot een breed gedragen oplossing kunnen komen. Daarbij is het belangrijk dat de deelnemers aan het buurtberaad over informatie beschikken die van belang is voor de herinrichting. Daarvoor dient dit informatieboekje.

Beleidskaders en richtlijnen

Om onderbouwde keuzes te kunnen maken, wil de gemeente de inwoners en gebruikers van de Bomenbuurt informatie meegeven over de diverse beleidskaders. Beleidskaders zijn richtlijnen of regels die bepalen hoe beleid gemaakt en uitgevoerd moet worden. Hierdoor wordt duidelijk wat voor de gemeente de verschillende mogelijkheden zijn voor ontwikkeling van de buurt en waar ruimte is voor inbreng van de inwoners.

Opbouw informatieboekje

Het eerste hoofdstuk van dit informatieboekje richt zich op het buurtberaad en de zaken die van belang zijn om goed te mee te doen. Het tweede hoofdstuk omvat een opsomming van de belangrijkste kaders waar we bij de herinrichting van de Bomenbuurt rekening mee moeten houden. Bij de onderwerpen uit dit hoofdstuk is ruimte om samen met de buurt te kiezen en prioriteit te geven. Het laatste hoofdstuk bevat de onderwerpen waar geen ruimte voor deelname van de buurt mogelijk is, maar die wel invloed hebben op de herinrichting.

Ruimte voor participatie

De herinrichting van de Bomenbuurt en delen van de Bloemenbuurt raakt aan diverse beleidsambities van de gemeente. In sommige gevallen is de ruimte beperkt en op ander plekken is er ruimte over. Daarom kan het buurtberaad keuzes maken over de prioriteit van de verschillende beleidsambities. Het buurtberaad geeft een zwaarwegend advies aan de gemeenteraad. De gemeenteraad maakt de uiteindelijke beslissing. Aan het zwaarwegend advies van het buurtberaad wordt een ambtelijk advies toegevoegd, met mogelijke kanttekeningen. Stel bijvoorbeeld dat in het zwaarwegende advies is opgenomen dat alle extra openbare ruimte als speelplaats ingericht moet worden, dan zal in het ambtelijk advies staan dat dit leidt tot een overschot aan speelplaatsen.

De herinrichting

De herinrichting gaat over 29 straten en 4 pleinen. In de meeste straten is het riool aan vervanging toe. Het winkelgebied, dat de recent heringerichte Fahrenheitstraat en het middelste deel van de Thomsonlaan omvat, is buiten het buurtberaad gelaten. Dat geldt ook voor de hoofdwegen aan de randen van de wijk: de Valkenboskade, Laan van Meerdervoort, Groothertoginnenlaan, Beeklaan (waar die overloopt van de Groot Hertoginnenlaan) en de Segbroeklaan. Voor het middelste deel van de Thomsonlaan ligt een complete nieuwe inrichting niet voor hand. Toch is dit onderdeel van de Operatie Bomenbuurt, zodat kleine aanpassingen mogelijk zijn.

Ook is van belang dat de rails van tramlijn 12 verbreed moet worden. De gemeente werkt aan een herinrichtingsplan voor die straten waar dit speelt. Het gaat onder meer om de Goudenregenstraat en delen van de Laan van Meerdervoort. We houden rekening met de effecten hiervan voor de Operatie Bomenbuurt.

Samen kiezen

De gemeente is verantwoordelijk voor inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De gemeente investeert de komende 10 jaar €26 miljoen in de Bomenbuurt, waarvan €11,5 miljoen is bestemd voor de riolering. Circa €2,5 miljoen is gereserveerd voor alle voorbereidingen. Hierdoor blijft er ongeveer € 12 miljoen over om de openbare ruimte toekomstbestendig, groener en veiliger in te richten en te werken aan de mobiliteitstransitie. Verderop in dit boekje vind je hier meer informatie over. We willen de buitenruimte voor de komende 40 jaar inrichten. Dat willen we flexibel doen. Op die manier kan de buitenruimte zonder al te veel kosten of ingewikkelde ingrepen aangepast worden aan de vereisten van de toekomst.

Programma van Eisen

De gemeente roept de hulp in van de deelnemers van het Bomenbuurtberaad om keuzes te maken en prioriteiten aan te geven. Vandaar de hoofdvraag aan de deelnemers van het beraad:

Wat vindt de Bomenbuurt belangrijk als de gemeente de straten en pleinen vernieuwt?

We zetten het beraad in om het Programma van Eisen (PvE) voor de hele wijk te kunnen maken. Dit PvE is een omschrijving van de inhoudelijke wensen, eisen en ambities die de gemeente, bewoners, ondernemers en bezoekers stellen aan de inrichting van de openbare ruimte. De focus van het PvE ligt op de gehele wijk. In een volgende stap gaan we namelijk per straat met de inwoners aan de slag om het PvE te vertalen in een voorlopig ontwerp. Per straat blijft er ruimte voor maatwerk, maar de richtlijnen staan dan wel vast. Meer over het proces vind je aan het eind van dit hoofdstuk.

Ruimtevragers

Om goed prioriteiten te kunnen stellen, heeft de gemeente de belangrijkste ruimtevragers en doelstellingen voor de openbare ruimte in beeld gebracht. In het volgende hoofdstuk over de kadernota Openbare ruimte vind je hierover meer informatie. Met ruimtevragers bedoelen we activiteiten of voorwerpen die ruimte nodig hebben.

We onderscheiden 5 type ruimtevragers:

- verkeer (ruimte voor de verschillende verkeersdeelnemers, parkeren van vervoermiddelen)
- groen (bomen, plantsoenen)
- straatelementen (bankjes, kunstwerken, speeltoestellen)
- economische activiteit oftewel straatelementen van derden (terrassen, uitstallingen, reclameborden)
- ondergrond, riolering, waterafvoer

Hierbij geldt dat de ruimte in de ondergrond bepalend is voor de mogelijkheden op straatniveau. Het is bijvoorbeeld niet mogelijk om bomen te planten op plekken waar de ondergrond vol zit met kabels en leidingen. Voor de inrichting van de ondergrond moet de gemeente aan wettelijke regels voldoen en zijn we gebonden aan afspraken over bijvoorbeeld de plaats en diepte van leidingen.

Doelstellingen

Daarnaast streeft de gemeente de volgende doelstellingen na voor de openbare ruimte:

- bevordering van de gezondheid
- bevordering van de veiligheid
- bereikbaarheid garanderen
- ruimte beschikbaar stellen aan ondernemers en bedrijven
- verblijf en ontmoeting stimuleren

Voor de Operatie Bomenbuurt voegen we daar de doelstelling *Klimaatadaptief maken van de openbare ruimte* aan toe. Dat betekent dat we de openbare ruimte aanpassen aan een veranderend klimaat.

Het Programma van Eisen zal antwoorden moeten geven op vragen zoals:

- **Randvoorwaarden:** waar moet de gemeente zich bij de herinrichting aan houden en wat kunnen we met dit project niet veranderen?
Voorbeeld: wet- en regelgeving.
- **Functionele wensen:** wat willen we bereiken?
Voorbeeld: een kwalitatief goede openbare ruimte draagt bij aan het welzijn en de veiligheid van de inwoners van de gemeente.
- **Gebruikerswensen:** welke eisen stellen de gebruikers aan het resultaat?
Voorbeeld: welke wensen zijn er voor beplanting en bomen?
- **Ontwerpbepalingen:** eisen die te maken hebben met de bouw en constructie.
Voorbeeld: de randvoorwaarden uit het Handboek Openbare Ruimte.

We hebben vanuit de gemeenteraad als opdracht meegekregen om in elke straat twee bomen te planten. Ook ligt er een opdracht om meer ruimte voor spelen te creëren in het gebied.

Schetsontwerp

Tot slot zullen we ook de ruimtelijke effecten van de prioriteiten en keuzes in beeld brengen. Dat doen we door van enkele straten schetsontwerpen te maken. De ontwerpen kunnen helpen om weloverwogen besluiten te nemen. Samen met de deelnemers van het buurtberaad maken we van enkele voorbeeldstraten uit de Bomenbuurt schetsontwerpen waarin de uitgangspunten van het PvE zijn uitgewerkt.

Proces

Een plan voor de buitenruimte kent verschillende stappen:

Voor de Operatie Bomenbuurt is de fase van verkenning al afgerond. In deze fase hebben werkgroepen met de buurt een studie voor de herinrichting en een verkennende studie voor een mogelijke verkeerscirculatie gemaakt.

Het Bomenbuurtberaad richt zich op het Programma van Eisen en het Schetsontwerp van de voorbeeldstraten. Alle bewoners krijgen een uitnodiging voor deelname aan het beraad. Deze stappen zijn in het groen aangegeven. De bewoners maken het Programma van Eisen samen met de gemeente.

In een volgende stap werkt de gemeente per straat aan het Voorlopige en Definitieve ontwerp. Voor de 29 straten en 4 pleinen waar de riolering vervangen wordt, komen aparte participatietrajecten met de buurt. De direct aanwonenden denken mee. Deze stappen zijn met geel aangegeven.

In de laatste stappen maakt de gemeente het technische ontwerp voor de aanbestedingen. Samen met de aannemer maken we vervolgens de uitvoeringsplanningen. Deze stappen zijn in donkerblauw aangegeven. De gemeente informeert de inwoners hierover.

Belangrijkste informatiebronnen:

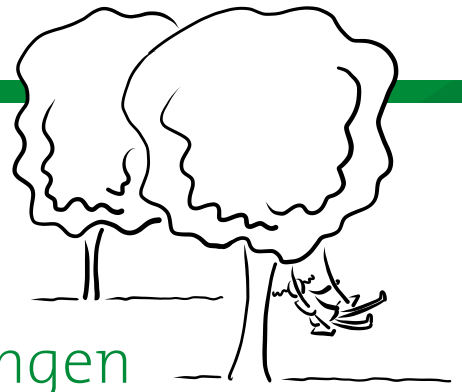
Eerder is met de buurt [De Visie op de Herinrichting](#) gemaakt. De bewoners hebben in de visie aangegeven steen te willen vervangen voor groen. Ook willen ze prioriteit geven aan langzaam verkeer boven ruimte voor de rijdende en stilstaande auto. Er is een tweede [studie](#) gedaan naar de mobiliteit in de wijk. Voor deze studie geldt een disclaimer: dit plan gaat uit van de invoering van eenrichtingsverkeer. Dit is echter een onderwerp dat we aan het beraad voorleggen. Vandaar dat we de conclusies uit de verkeersstudie nog niet overnemen.

Vooroorlogse stadswijken, zoals de Bomenbuurt, krijgen de Residentiekwaliteit. Dit is de standaardkwaliteit uit het [Handboek Openbare Ruimte \(HOR\)](#) die geldt voor alle woon- en kantoorgebieden in de stad. Deze kwaliteitsstandaard bevat richtlijnen voor het ontwerp, zoals hoe breed een stoep minimaal dient te zijn. Er staan ook richtlijnen in voor de keuze van materialen, wegprofielen en voor het bijbehorend onderhoudsniveau. Het betekent bijvoorbeeld dat de banken, prullenbakken, lantaarnpalen en tegels van goede kwaliteit dienen te zijn en niet tijdgebonden. De richtlijnen uit het handboek gaan we toepassen in de Bomenbuurt.

Deze drie stukken vormen belangrijke informatiebronnen waar we gedurende de bijeenkomst mee gaan werken.

Hoofdstuk 2.

Ruimtevragers en doelstellingen

In dit hoofdstuk vind je de achtergrondinformatie over de belangrijke ruimtevragers en doelstellingen. Voor deelname aan het buurtberaad is het niet noodzakelijk om deze stukken door te nemen. Maar ze geven wel een beter beeld van de onderwerpen en vraagstukken die komen kijken bij een herinrichting.

Beleidsstukken

Coalitieakkoord 2023 – 2026

In het [coalitieakkoord 'Haags Akkoord'](#) omschrijft het college van burgemeester en wethouders zijn ambities en wensen. Over de buitenruimte is afgesproken dat iedereen in de stad moet kunnen genieten van een groene, schone en fijne openbare ruimte. Het college zet in op het behoud van groen, bomen en stadsnatuur en meer groen in wijken met veel steen. Op deze manier is de stad klaar voor een veranderend klimaat. De coalitie wil minder afval op straat en in parken. Bij nieuwe verkeerssituaties staat het 'STOMP-principe' centraal. Dat betekent dat er eerst een veilige situatie voor de voetganger moet zijn (Stappen), dan voor de fietser (Trappen), vervolgens ligt de prioriteit bij Openbaar Vervoer, dan bij deelmobiliteit (Mobility as a Service) en ten slotte de Privéauto.

Agenda Ruimte voor de stad

Ook in de [Agenda Ruimte voor de stad](#) komen de thema's uit het coalitieakkoord aan de orde. In het hoofdstuk over het belang van de buitenruimte staat dat de kwaliteit voor fietsers, voetgangers, OV en ruimte voor ontmoeting het belangrijkste zijn. Dit betekent dat we anders omgaan met de ruimte voor geparkeerde auto's. In de verkenningen die samen met ondernemers en bewoners zijn opgesteld, is voor het stadsdeel Segbroek (waar de Bomenbuurt deel van uitmaakt) de wens uitgesproken voor meer plekken voor ontmoeting, buiten zijn, spelen en deelauto's.

Kadernota Openbare Ruimte

De belangrijkste nota voor inrichting, gebruik en beheer van de openbare ruimte is de [Kadernota Openbare Ruimte](#). In de nieuwste geactualiseerde versie uit 2023 staan de toekomstige opgaven voor de openbare ruimte.

Beleidsambities

De volgende beleidsambities zijn van invloed op de herinrichting van de Bomenbuurt:

Gezondheid bevorderen kan in de openbare ruimte door voldoende ruimte te geven aan spelen en bewegen. Een groene omgeving levert ook een bijdrage aan de geestelijke gezondheid. Ter bescherming van de volksgezondheid is het belangrijk dat rioolwater en huisafval veilig worden afgevoerd. Een gezonde biodiversiteit - veel verschillende dieren en planten - hoort ook bij een gezonde stad.

Veiligheid bevorderen doen we in de openbare ruimte door te zorgen voor veilig verkeer. In de toekomst zullen we ons ook meer moeten verweren tegen de dreigingen van de klimaatverandering. Hoosbuien, droogte en hittestress vragen om een andere inrichting van de ruimte.

Om de **bereikbaarheid** te **garanderen** zal er ruimte moeten zijn voor voetgangers, fietsers, openbaar vervoer en autoverkeer. Ook is parkeergelegenheid voor auto en fiets nodig. Voor mensen met een beperking moeten er voldoende mogelijkheden zijn om zich te verplaatsen.

Economische activiteiten worden in de openbare ruimte gevormd door terrassen, plaats voor uitstallingen van winkels, markten en evenementen. De uitstraling van de openbare ruimte is van belang om bezoekers aan te trekken.

Voor Hagenaars is de openbare ruimte bij uitstek de plek om *verblijf en ontmoeting te stimuleren*. Door bankjes, rustpunten en speelplekken kunnen inwoners van alle leeftijden samenkomen. Het is daarbij van belang dat er voldoende afwisseling van schaduw- en zonplekken is zodat mensen het hele jaar door fijn buiten kunnen zijn.

Scherpe keuzes

Helaas is de openbare ruimte niet groot genoeg om alle doelen een plek te geven. Scherpe keuzes moeten gemaakt worden. De gemeente vraagt aan het buurtberaad in deze gevallen voor te stellen welk doel voorrang krijgt.

Voor de komende jaren zijn vanwege de ruimtelijke ambities van de gemeente de volgende opgaven en maatregelen het belangrijkste:

Klimaatadaptief maken van de openbare ruimte:

- meer vergroenen
- meer waterberging (opslaan van water) en gedoseerde -afvoer
- zorgen voor gezonde bomen door ruimte om te groeien

Ruimte voor voetganger en fietser:

- brede stoepen
- veilige en comfortabele ruimte voor voetgangers en fietsers
- ruimte voor parkeren van de fiets

Ontmoeting en verblijf in de openbare ruimte faciliteren:

- inclusieve openbare ruimte die veilig is voor mensen met en zonder beperking
- inrichting en onderhoud van levendige wijken voor alle leeftijden, met begaanbare looproutes, speelplekken en rustpunten
- groen bevordert spelen, sporten en ontmoeting

Leefmilieu 4

In de Kadernota Openbare Ruimte wordt onderscheid gemaakt in leefmilieus. Het werkgebied van de Operatie Bomenbuurt valt in Leefmilieu 4. Leefmilieu 4 betreft de wijken die aan het einde van de 19^e eeuw en begin 20^e eeuw gebouwd zijn. Voor dit soort gebieden gelden de volgende aandachtspunten:

- Maak ruimte voor vergroening en klimaatadaptatie, het aandeel groen is erg laag.
- Zorg voor voldoende veilige en comfortabele ruimte voor voetganger en fietser.
- Verminder de ruimte die geparkeerde auto's innemen en wijs specifieke locaties aan om de fiets te parkeren.

Vergroening

In de toekomst worden groen en bomen in de stad steeds belangrijker. Bomen zorgen voor schaduw in hete zomers. Bomen en groen nemen regenwater van hevige buien makkelijk op. Ook willen inwoners graag meer groen. We streven daarom naar een openbare ruimte met voldoende groen, mooie bomen en ruimte om te spelen, sporten en elkaar te ontmoeten. Het doel van het beleid voor stadsbomen is om het bladerdak van alle bomen bij elkaar 5% groter te maken. Binnen de Operatie Bomenbuurt hebben we als opdracht van de gemeenteraad meegekregen dat elke straat in de wijk minimaal twee bomen heeft.

Kaart Stedelijke Groene Hoofdstructuur en Hoofdboomstructuur

De stad kent een aantal kenmerkende groene zones of bomenrijen die een cultuurhistorische waarde of beeldbepalend karakter hebben. De gemeente heeft zich verplicht om dit soort gebieden in stand te houden en waar mogelijk te versterken. Langs de Bomenbuurt loopt in het Rode Kruisplantsoen de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH). Over de Beeklaan, de Segbroeklaan en Laan van Meerdervoort loopt de Hoofdboomstructuur (HBS). In de Bomenbuurt is de Iepalaan ook onderdeel van de Hoofdboomstructuur. Aan de Laan van Meerdervoort tussen de Valkenboskade en Goudenregenstraat is de ambitie de HBS te versterken. Het Valkenbosplein verdient bijzondere aandacht. Op dit plein komen de verschillende boomstructuren namelijk samen.

Klimaat

Den Haag wil een groene, toekomstbestendige en leefbare stad zijn die aantrekkelijk is voor bewoners, bezoekers en bedrijven. Als gevolg van klimaatverandering krijgen we ook in Den Haag vaker te maken met hevige regenbuien, meer hete zomerse dagen, langere droge perioden en een verdere stijging van de zeespiegel. Dergelijke weersextremen kunnen veel schade en overlast veroorzaken, ook op het gebied van gezondheid en economie. De opgave voor de komende decennia is om de bestaande en nieuwe stad meer

klimaatbestendig in te richten tegen de gevolgen van extreme neerslag, hitte en droogte. De [Kadernota Duurzaamheid](#) omschrijft op een aantal thema's hoe Den Haag zich duurzaam wil ontwikkelen.

Vergroening van de stad is een van de mogelijkheden om water in het gebied vast te houden. Infiltreren van meer regenwater in plaats van afvoeren is een goede maatregel tegen droogte, omdat regenwater het grondwater aanvult. Voorzieningen in het groen zijn goedkoper dan het uitbreiden van het rioleringsstelsel. Een groene leefomgeving draagt bij aan de gezondheid, omdat dit de luchtkwaliteit verbetert en hittestress in de zomer bestrijdt.

Voor de Bomenbuurt is met name hittestress een probleem. Het gebrek aan groen op straat zorgt voor weinig schaduw in de straten. Bebouwing warmt sneller op. De meest effectieve manier om dit tegen te gaan is door meer groen op straat, zoals bomen, struiken en gras. Na een meting in 2022 is gebleken dat de Bomenbuurt goed bestand is tegen extreme neerslag.

Mobiliteit

De gemeente wil dat de stad de komende decennia bereikbaar, leefbaar en verkeersveilig blijft.

Er is immers steeds minder ruimte, voor steeds meer mensen en verkeer in de stad. In de [Strategie Mobiliteitstransitie 2022 – 2040](#) staat dat we op een punt zijn gekomen waarop we mobiliteit niet langer meer op dezelfde manier kunnen blijven organiseren. Zo neemt het aantal verkeersslachtoffers toe en slibt de stad dicht. Met de transitie naar een ander mobiliteitssysteem willen we de negatieve spiraal omdraaien.

De mobiliteitstransitie moet zorgen voor verandering op drie niveaus:

1. We geven voorrang aan efficiënte, schone en veilige mobiliteit. Daarbij passen we het 'STOMP'- principe toe.
2. De verschillende manieren van vervoer organiseren we meer van deur-tot-deur. Met behulp van digitale technologie verhogen we zo het reisgemak en comfort.
3. We stimuleren dat mensen meer vervoersmiddelen gaan delen en gebruikmaken van fiets en ov.

Dit betekent onder meer dat de openbare ruimte goed ingericht moet zijn voor openbaar vervoer en schone vervoersmiddelen die we delen en die zuinig omgaan met de ruimte. In woongebieden dienen de ruimtes voor parkeren van fiets en auto en voor spelen en groen meer in evenwicht te zijn. Gebouwen zijn zo ontworpen dat ze bijdragen aan de kwaliteit van de buurt en dat bewoners en bezoekers makkelijk en veilig de fiets kunnen gebruiken en stallen. Tot slot dienen er voldoende oplaadpunten te zijn voor auto of fiets.

Als het gaat om de Haagse plannen met mobiliteit neemt de Bomenbuurt als één van de drie sleutelprojecten een belangrijke plek in:

- Het is een vooroorlogse wijk met een hoge druk op de openbare ruimte. Door mobiliteit minder ruimte in beslag te laten nemen, kan die druk worden verlicht.
- Door mobiliteit minder ruimte in beslag te laten nemen, ontstaat er ruimte voor de gewenste invulling van bewoners met bijvoorbeeld meer groen, betere buitenruimte en parkeerplekken voor de fiets.
- Het deelmobiliteitsaanbod kan worden verbeterd voor bewoners.

Kansen voor verandering

Er zijn in de Bomenbuurt veel kansen voor de mobiliteitstransitie:

- De Bomenbuurt heeft goede condities om te experimenteren met innovatie rondom mobiliteit en om de mobiliteitstransitie in de openbare ruimte vorm te geven.

- Er is voldoende draagvlak bij de bewoners voor een andere situatie rondom de verkeerscirculatie, waardoor ruimte vrij kan worden gemaakt voor activiteiten die de leefbaarheid verbeteren.
- Er lijkt bij de bewoners behoefte te zijn aan meer ruimte voor zaken als deelmobiliteit, langzaam rijdend verkeer en verbeterde verkeersveiligheid voor fietsers en wandelaars.
- Er is de mogelijkheid om éénrichtingsverkeer toe te passen om straten rustiger te maken en meer ruimte vrij te spelen voor bijvoorbeeld groen en verblijven. De bereikbaarheid van de wijk dient wel gewaarborgd te blijven.
- Er is ruimte voor experimenten zoals [Vakantiestraten](#) waarbij bewoners tijdens de schoolvakanties activiteiten in hun straat organiseren. Ook kan autodelen in de buurt worden uitgetoetst.

De gemeente probeert op verschillende manieren vervoer met de auto anders te organiseren. We werken samen met [autodeel coöperatief Bomenbuurt](#). In 2025 wordt een nieuw parkeervergunningensysteem in gebruik genomen. Deze maatregelen moeten in de toekomst leiden tot afname van de parkeerdruk. In het [parkeerbeleid](#) staat hoe de gemeente omgaat met parkeren en parkeerproblemen. We realiseren ons dat de parkeerdruk in de Bomenbuurt nu nog hoog is. Door met de herinrichting de buitenruimte flexibel in te richten en andere vormen van vervoer te stimuleren, winnen we ruimte om de straten nu en in de toekomst eerlijker te verdelen.

Buurt-mobiliteitshubs

De gemeente is bezig om door de stad mobiliteitshubs te plaatsen. Dat zijn plekken in de buurt voor allerlei vormen van deelmobiliteit, zoals elektrische deelauto's, de deelbakfiets, maar wellicht ook een pakket-ophaalpunt. De gemeente heeft een studie uitgevoerd naar geschikte locaties. Komend jaar worden er plekken in de Bomenbuurt aangewezen voor een pilot.

Laadinfrastructuur

De gemeente werkt aan een dekkend netwerk van laadpalen voor elektrische auto's over de hele stad. Per jaar wil de gemeente 400 extra laadpalen aanleggen. Daarbij houden we uiteraard rekening met andere beleidsambities en met de belangen van inwoners, bedrijven en bezoekers.

Schoolzones

De veiligheid van kinderen is in het geding rondom scholen. De gemeente heeft dit al langere tijd in het vizier. Met de aanpak Veilige Schoolomgeving wil de gemeente bereiken dat alle ouders en kinderen op veilige wijze naar school kunnen. In de Bomenbuurt hebben we te maken met twee basisscholen en vier middelbare scholen op in totaal vier locaties.

De aanpak veilige schoolomgevingen richt zich vooralsnog op het basisonderwijs. In de Bomenbuurt zullen enkele straten met basisscholen aangewezen worden voor deze aanpak.

Speelplaatsen

De speerpunten in de nota [Spelen in de stad](#) zijn van toepassing op de uitvoering van het beleid speelvoorzieningen. Speelplekken dienen toegankelijk te zijn voor kinderen met een beperking en te voldoen aan de richtlijnen in het Handboek Openbare Ruimte. Sommige speelplekken zijn niet van de gemeente maar van woningcorporaties of scholen. Ook hier bekijken we samen hoe deze toegankelijker gemaakt kunnen worden. Naast de nota Spelen in de stad houden we rekening met de volgende wensen en eisen:

- Op veldjes om te sporten en spelen en drukbezochte recreatieplekken kijkt de gemeente met gebruikers of er behoefte is aan een watertappunt.
- In buurten waar weinig openbare speelvoorzieningen aanwezig zijn, kunnen schoolpleinen die functie voor de buurt vervullen. In dat geval werkt de gemeente samen met de schooldirectie, de buurt en andere maatschappelijke partners.
- De grens tussen sporten, bewegen en spelen vervaagt. Steeds meer inwoners sporten en bewegen buiten. Daar speelt de gemeente op in.
- Het is belangrijk dat Den Haag zowel nu als in de toekomst aantrekkelijk blijft voor gezinnen met kinderen, waarbij kinderen veilig en plezierig buiten kunnen spelen. Hoewel het soms onvermijdelijk is dat buitenspelen voor overlast zorgt, brengen kinderen levendigheid en vitaliteit in de omgeving. Daar waar de overlast voortdurend en buitensporig is, zoeken we samen met de gebruikers en de buurt naar maatregelen om dit te beperken.

In de Bomenbuurt zijn vier speelplekken. Er is behoefte aan meer speelgelegenheid voor kinderen. De speelplek op het Irisplein wordt intensief gebruikt. De toestellen en ondergrond vertonen slijtage. Vernieuwing moet de plek veilig en aantrekkelijk houden. De speelplek op het Beukplein is minder aantrekkelijk door slijtage van toestellen. Er zijn klachten van overlast. Een nieuwe inrichting in samenwerking met gebruikers en omwonenden is gewenst. In de Bomenbuurt zijn nu nog weinig voorzieningen voor de oudere jeugd.

Hoofdstuk 3.

Geen participatie, wel belangrijk

In dit deel vind je een opsomming van beleidsonderwerpen waar bij de herinrichting van de straten rekening mee gehouden dient te worden. Over deze onderwerpen is tijdens het buurtberaad geen participatie mogelijk.

Riolering

De gemeente heeft als taak om te zorgen voor een gezonde leefomgeving en wateroverlast te voorkomen. Dit bereikt de gemeente door afvalwater en regenwater op een gezonde en veilige manier af te voeren en de grondwaterstanden te bewaken. De Bomenbuurt is geen aandachtsgebied in het kader van te hoog of juist te laag grondwater.

Door de beperkte hoeveelheid oppervlaktewater en de smalle straatprofielen zijn de mogelijkheden voor een gescheiden stelsel, afkoppelen of infiltreren in de Bomenbuurt beperkt. Vergroenen, ook van particuliere terreinen, is ook in de Bomenbuurt effectief. Waterpasserende bestratingen worden nog niet op grote schaal toegepast, onder meer vanwege de hoge kosten zowel in aanleg als voor het beheer.

Bij het vervangen van riolering worden straten en wegen veelal van gevel tot gevel opengebroken. Dit leidt tot hinder bij de betrokken burgers en bedrijven en heeft invloed op de bereikbaarheid van de stad. De inzet is om vervangingswerkzaamheden zoveel mogelijk te combineren met andere werkzaamheden, bijvoorbeeld vervanging van bestrating, elektriciteitskabels of drinkwaterleidingen en herinrichtingsprojecten. Dit noemen we 'Werk met Werk'. Dit is efficiënter en zorgt voor minder hinder voor de omgeving. Het bespaart kosten in de uitvoering, omdat de straat maar één keer open hoeft.

Wijkagenda

De wijkagenda Bomen- en Bloemenbuurt is gemaakt in 2020 en loopt tot 2024. De door de bewoners van de Bomenbuurt geleverde input voor de Wijkagenda en de concept-Wijkvisie vormen de basis voor de herinrichtingsplannen van de Bomenbuurt en Bloemenbuurt-Oost. Uit bovengenoemde participatieprocessen kwam naar voren dat bewoners veel belang hechten aan verkeersveiligheid, fietsenstallingen, deelmobiliteit, groen en ondergrondse afvalcontainers en minder aan parkeren.

Ondergrondse afvalcontainers

De Bomenbuurt is bijna volledig voorzien van ondergrondse afvalcontainers (ORACS). Momenteel worden de laatste ORAC's geplaatst. Ook in de Bloemenbuurt-Oost worden nog een aantal ORAC's geplaatst. Bij de herinrichting zullen de ORAC'S tijdelijk verplaatst worden. Daarbij werken we samen met het ORAC- team.

Energietransitie

Vooroorlogse buurten zoals de Bomenbuurt waar huizen en gebouwen dicht op elkaar staan, hebben weinig ruimte in de grond voor nieuwe kabels en leidingen. Daarom is in de [Transitievisie Warmte](#) voor de

Bomenbuurt de toepassing van hybride warmtepompen voorgesteld. Verwarming vindt dan plaats met een combinatie van een warmtepomp en een bestaande cv-ketel op gas, die bijspringt op de zeer koude dagen. Op de langere termijn kunnen technische ontwikkelingen andere oplossingen aantrekkelijker maken. Denk aan warmtenetten of volledig elektrische warmtepompen. De hybride warmtepomp staat een keuze daarvoor niet in de weg.

Verlichting

Bij de herinrichting van de wijk zal meestal de openbare verlichting gebruikt worden die hoort bij Residentiekwaliteit uit het Handboek Openbare Ruimte. Er zijn uitzonderingen. In het beleidsstuk Visie op Licht staat op welke locaties er klassieke Berlage lichtmasten geplaatst kunnen worden. Dat kan als er beschermd stadsgezicht is en de huidige verlichting aan vervanging toe is. Als er op een locatie klassieke lichtmasten staan waar geen beschermd stadsgezicht is, worden deze bij einde levensduur vervangen voor standaardmateriaal.

De gemeente vervangt geen moderne lichtmasten door historische masten. De al aanwezige Berlage armaturen op de Thomsonlaan hoeven dus officieel niet te worden hergebruikt omdat daar geen beschermd stadsgezicht is. Theoretisch kunnen de lichtmasten hier wel worden hergebruikt en uitgerust met energiezuinige lichttechniek.

Cultuurhistorie

Een beschermd stadsgezicht is een deel van een stad dat bijzonder is vanwege zijn geschiedenis of uitstraling. De gemeente zorgt ervoor dat dit gebied goed wordt onderhouden en dat er niets wordt veranderd dat het unieke karakter aantast. De volgende straten en pleinen binnen de projectgrens vallen onder beschermd stadsgezicht:

- Valkenbosplein nummers 1 t/m 4 en nummers 12 t/m 19
- Valkenboskade 1 t/m 457
- Hanenburglaan oneven nummers
- Larixstraat

In de meeste straten is er geen sprake van beschermd stadsgezicht. Wel is de Bomenbuurt een zogenoemde Berlagebuurt met veel cultuurhistorische waarde. Ook voor deze plekken geldt de plicht om het unieke karakter te bewaren en waar mogelijk te versterken. De concrete uitwerking volgt in een volgende fase.

Detailhandel

De Fahrenheitstraat en delen van de Thomsonlaan maken deel uit van de belangrijkste winkelgebieden van de stad. In het winkelgebied zitten circa 125 ondernemers. De ondernemers en vastgoedeigenaren hebben zich verenigd in twee verschillende Bedrijveninvesteringszone (BIZ)-organisaties. Een BIZ investeert geld in de straat waarin zij actief is. Bijvoorbeeld om bij te dragen aan een schone omgeving, veiligheid en bereikbaarheid.

Enkele jaren geleden heeft de gemeente de winkelstraten al opnieuw ingericht. De omgeving rond deze straten wordt wel aangepakt en dat zal impact hebben op het winkelgebied. In de voorbereiding en uitvoering van de herinrichting zal de gemeente daarom nauwe afstemming met de BIZ-organisaties zoeken om ondernemers goed op de hoogte te houden. Zo is er minimale overlast en kan bevoorrading van winkels goed en veilig blijven plaatsvinden.

Toegankelijke openbare ruimte

Den Haag wil een toegankelijke en inclusieve stad zijn. Een stad waar iedereen kan wonen, leren, werken en ontspannen. Iedereen doet mee en voelt zich welkom in de stad. Ook mensen met een handicap. Hierbij gaat het zowel om mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking als om mensen met psychische, auditieve of visuele problemen.

De openbare ruimte blijkt voor veel Nederlanders met een beperking niet voldoende toegankelijk: zij kunnen niet of slechts met veel moeite in de openbare ruimte sporten, spelen en bewegen. De gemeente heeft daarom richtlijnen ontwikkeld waar de openbare ruimte aan dient te voldoen. Het verwerken van deze richtlijnen volgt in de ontwerpfase.

Bijlage 1

De Stichting Bewonersorganisatie Bomenbuurt (SBOB) is al langere tijd bezig plannen te maken om de leefbaarheid van de buurt te verbeteren. In dit artikel staat wat er tot nu toe gebeurd is.

DE BOMENBUURT VOORUIT!

Aan de vooravond van de start van het buurtberaad is het goed om nog even in herinnering te brengen dat we niet vanaf nul beginnen. Er is de afgelopen jaren al heel wat creativiteit, denkkraft en discussie door bewoners geïnvesteerd in de vraag hoe de leefbaarheid van de buurt in de toekomst behouden en zelfs verbeterd kan worden. Vele bewonersvergaderingen, werkgroepen, enquêtes, markten met moodboards en inloopavonden zijn hier de afgelopen jaren aan gewijd. En niet voor niets. Al die activiteiten hebben een hoop ideeën opgeleverd. Die zijn vervolgens gecombineerd, op haalbaarheid getest, toegelicht en met de buurt besproken. Uiteindelijk hebben bewoners hun ideeën samen met het stadsdeel verwerkt in een wijkvisie.

Het proces is begonnen tijdens de jaarvergadering van de Stichting Bewonersorganisatie Bomenbuurt (SBOB) in april 2019. Tijdens een levendige bijeenkomst hebben meer dan 60 buurtgenoten ruim 150 ideeën aangedragen. Ideeën waarmee bestaande knelpunten konden worden opgelost en die de leefbaarheid zouden verbeteren. Dat alles met het oog op de toekomst waarin klimaatverandering tot meer hittestress en extremer weer gaat leiden.

Een aantal enthousiaste deelnemers is als werkgroep met de ideeën aan de slag gegaan en heeft ze in 10 thema's ingedeeld. De thema's staan onderaan deze tekst.

In de maanden hierna zijn op diverse momenten en plaatsen tijdens grote en kleine bijeenkomsten de ideeën met de buurt besproken. Bijvoorbeeld tijdens een Energiefestival. Toen stond op het Kastanjeplein een maquette van de buurt waarop mensen konden aangeven waar een ingreep gedaan zou moeten worden. Ook lagen er zogenaamde 'moodboards' waarmee de ideeën visueel gemaakt konden worden. Er was tijdens speciale bijeenkomsten aandacht voor de inbreng van jeugd en jongeren. De uitgewerkte ideeën hebben uiteindelijk een plek gekregen in [de wijkvisie Bomen- en Bloemenbuurt](#).

In juni 2020 kon elke Bomen- en Bloemenbuurtbewoner van 12 jaar en ouder stemmen op de thema's die in de wijkvisie waren opgenomen. Twintig procent heeft dat gedaan. De uitkomst was voor de gemeente een aanwijzing waar de prioriteit moest liggen en waar de meeste aandacht en het meeste geld naartoe zouden moeten gaan. De meeste stemmen (3.825) zijn gegaan naar het agendapunt **'Verkeersveiligheid verbeteren.'** De straten dienen veiliger en rustiger te worden, vooral voor fietsers en voetgangers. De doorstroming van het verkeer in bijvoorbeeld de Zonnebloemstraat, Eikstraat, Berkstraat, Thomsonlaan en Hanenburglaan kan beter. De herinrichting van de Goudenregenstraat moet volgens de bewoners worden benut om de verkeersveiligheid te verbeteren. Daarnaast zijn er handhavingsacties die letten op hardrijders, fietsers op het trottoir en verkeersdeelnemers die geen voorrang verlenen. Met een campagne wordt het gedrag van verkeersdeelnemers positief beïnvloed.

Ook hoog op de agenda staat **'De buitenruimte opknappen'** (3.197 stemmen). Samen met bewoners dient de gemeente een visie op te stellen voor de buitenruimte in de Bomenbuurt. Daarin komen de wensen voor de buitenruimte te staan, zoals meer ruimte om te ontmoeten, groen, stallen van fietsen en spelen. De gemeente kan de visie gebruiken om de gemeenteraad te overtuigen extra middelen vrij te maken. Zo kunnen tegelijkertijd met het vervangen van het riool de extra wensen voor de buitenruimte gerealiseerd worden. Ook komen er opruim- en inleveracties voor weesfietsen.

Derde op de ranglijst is het agendapunt **'Vergroenen tuinen en buitenruimte'** (2.751 stemmen). Dit agendapunt draait om verschillende ideeën om de Bomen- en Bloemenbuurt nog groener te maken. Van het vergroenen van de middenberm en de plantsoenen verbeteren, tot het uitdelen van zaailingen (jonge bomen en planten) voor in de tuin aan buurtbewoners.

Alle 10 thema's:

AANPAK VERBOUWING

Hoe willen we dat de verbouwing van de wijk verloopt?

DUURZAAMHED

Hoe kunnen we de wijk duurzamer inrichten?

SPELEN

Hoe creëren we meer speelmogelijkheden voor jong en oud?

GROEN

Hoe kunnen we de wijk vergroenen?

ONTMOETINGSPLEKKEN IN DE STRATEN EN PLEINEN

Hoe organiseren we meer plekken voor jong en oud waar we elkaar kunnen ontmoeten, rusten, spelen, of naar de wc kunnen?

VEILIGHEID EN TOEGANKELIJKHEID

Hoe richten we de wijk veiliger en toegankelijk voor alle bewoners in?

BESTRATNG EN INRICHTING VAN DE STRATEN

Hoe richten we de straten zo in dat het vriendelijk, licht en groen lijkt?

PARTICIPATIE BEWONERS

Hoe betrekken we bewoners bij het proces?

FIETSENSTALLINGEN

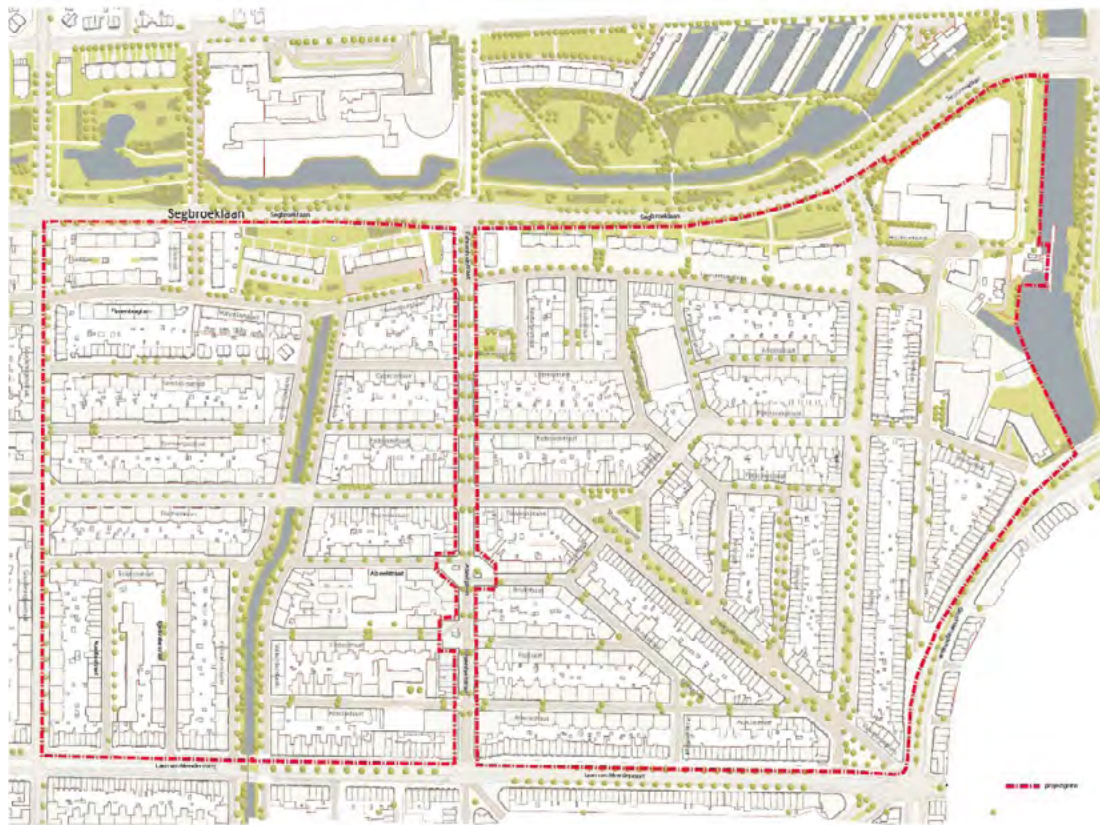
Hoe realiseren we meer fietsenstallingen?

PARKEREN VAN ONZE VERVOERMIDDELEN

Hoe kunnen we zorgen dat er voldoende parkeerplekken zijn voor auto's, motoren, scooters en fietsen in alle soorten en maten?

Bijlage 2

Kaart met rioolvervangingsopgave

De scope van de herinrichting is geprojecteerd over 29 straten en 4 pleinen. In de meeste straten is het riool aan vervanging toe. De recent heringerichte Fahrenheitstraat (winkelstraat) is buiten de scope gelaten, evenals de hoofdwegen aan de randen van de wijk. Deze vallen ook buiten het rioolvervangingsprogramma. Voor de recent heringerichte delen van de Thomsonlaan ligt een complete herinrichting niet voor hand, maar ze zijn wel binnen de scope van deze visie meegenomen, zodat kleine aanpassingen aan de inrichting wel meegenomen kunnen worden.

Abeelstraat	Cypresstraat	Kastanjestraat	Valkenboskade
Acaciastraat	Egelantierstraat	Lindestraat	Wilgstraat
Ahornstraat	Eikstraat	Morsestraat	Beukplein
Aucubastraat	Elsstraat	Pijnboomstraat	Kastanjeplein
Beeklaan	Esdoornstraat	Plataanstraat	Thomsonplein
Berberisstraat	Goudenregenstraat	Populierstraat	Valkenbosplein
Berkstraat	Hanenburglaan	Sleedoorstraat	
Beukstraat	Houtrustweg	Sneeuwbalstraat	
Cederstraat	Ieplaan	Thomsonlaan	

Bomenbuurt

Scope vervanging riolering, alsmede voor Groot Wegonderhoud, 2021-2025